

Een inventarisatie in Zutphen leverde een nieuwe slak voor Nederland op: *Helix lucorum*, een Zuidoost-Europese verwant van de Wijngaardslak. De populatie van de 'gebandeerde' wijngaardslak leeft hier al zeker acht jaar en plant zich ook voort.

Een nieuwe slak in Nederland: *Helix lucorum*

Uit belangstelling voor de natuur in mijn directe woonomgeving inventariseer ik de 65 km-hokken waarbinnen de gemeente Zutphen ligt, op mossen, hogere planten en enkele diergroepen waaronder land- en zoetwaterslakken.

LEGE HUISJES

In februari 2004 kreeg ik een kaart in handen van de gemeente Zutphen met daarop aangegeven een vindplaats van de Wijngaardslak. Een paar weken later bezocht ik de aangegeven plek en vond inderdaad een paar lege huisjes. Tot mijn verbazing zag ik echter dat deze een tekening van donkerbruine banden hadden, iets wat ik nooit eerder had gezien op huisjes van de gewone Wijngaardslak (*Helix pomatia*). Na vergelijking met afbeeldingen in FECHTER & FALKNER (1989) kwam ik tot de conclusie dat het huisjes van *H. lucorum* moesten zijn. KERNEY & CAMERON (1980) melden dat schelpen van deze soort vaak aan blikjes met voor consumptie bestemd slakkenvlees worden toegevoegd. Om erachter te komen of het hier niet ging om een paar toevallig weggegooid huisjes van voor consumptie gebruikte Wijngaardslakken, besloot ik om op een regenachtige dag terug te komen om te zien of er ook nog levende dieren voorkwamen.

LEVENDE EXEMPLAREN

In de morgen van 20 maart 2004 was het zover. Het regende flink. Op de plek aangekomen zag ik diverse dieren op een spaarzaam begroeid kleiachtig pad en in de direct aangrenzende ruigte rondkruipen. Na rustig rondkijken had ik na enige tijd 42 levende dieren geteld in het besef dat er tussen de vegetatie nog wel meer zouden zitten.

Een paar lege huisjes werden verzameld en voor controle naar R.H. de Bruyne opgestuurd. Deze verklaarde er samen met R.G. Moolenbeek naar gekeken te hebben

en het te hebben vergeleken met materiaal uit de collectie van het Zoologisch Museum Amsterdam. De huisjes uit Zutphen leken 'sprekend' op materiaal van *H. lucorum* elders uit Europa.

Op 12 april 2005 heb ik het terreintje weer bezocht om te zien of ze de winter hadden overleefd. Ook nu telde ik zo'n 40 levende dieren met als bijzonderheid drie paar copulerende dieren en op 30 juni 2005 telde ik na een regenachtige nacht zelfs 67 levende dieren. Ook kropen er nog een paar andere landslakken rond: een Gewone tuinslak (*Cepea nemoralis*), een Segrijnslak (*Helix aspersa*) en een paar Grote karthuiserslakken (*Monacha cantiana*).

VOORTPLANTING

Bij navraag bleek dat in 1997 op dit terreintje al 'Wijngaardslakken' waren gezien. Dat betekent dat de populatie zich al minstens acht jaar lang heeft gehandhaafd en de huidige Hollandse winters goed kan doorstaan. Volgens VAN BENTHEM JUTTING (1933) wordt de Wijngaardslak (*Helix pomatia*) 4-5 jaar oud. Nemen we een zelfde leeftijd aan voor *H. lucorum*, dan lijkt deze soort zich hier ook voort te planten. De waargenomen copulaties wijzen daar ook op.

OORSPRONG?

Hoe de dieren hier gekomen zijn zal wel altijd een vraag blijven. Zijn ze in het verleden door iemand uitgezet of zijn de eitjes met iets meegekomen? Het terreintje ligt in de directe nabijheid van een in het verleden gedempte haven, zodat ook transport via scheepvaart zou hebben kunnen plaatsvinden. Het zal dus voorlopig wel de vraag blijven of hier al dan niet bewust faunavervalsing heeft plaatsgevonden.

Volgens PFLEGER & CHATFIELD (1988) is *H. lucorum* een pontisch-mediterrane soort. De verspreiding loopt van het oostelijk deel van het Zwarte Zeegebied door Klein Azië

Nieuw voor Nederland: *Helix lucorum*, geportretteerd in Zutphen. FOTO'S: K. REININK

en het middendeel van het Balkan-schiereiland tot Italië ten westen van de Apennijnen. De dieren komen zowel op droge als vochtige locaties voor, zoals met vegetatie bedekte hellingen, struikgewas, open bos, cultuurland, parken, tuinen en ruigtes. In het gebergte komen ze tot 1200 m hoogte voor. De dieren zijn vooral 's nachts en na flinke regenval actief; bij droogte zijn ze veelal ingegraven. De huisjes zijn nogal variabel in tekening; de breedte varieert van 33-55 mm en de hoogte van 20-50 mm. Van de negen lege huisjes die ikzelf vond varieerde de breedte van 33-41 mm en de hoogte van 28-36 mm. *H. lucorum* wordt vooral vanuit Turkije in grote hoeveelheden verhandeld voor consumptie.

CONCLUSIE

H. lucorum moet in Zutphen door de mens zijn ingevoerd, vooral omdat het oorspronkelijke verspreidingsgebied zover van Nederland ligt. Het lijkt mij goed om bij inventarisaties van industrieterreinen alert te zijn op het voorkomen van soorten die oorspronkelijk niet tot de Nederlandse fauna behoren.

K. Reinink is landelijk lid van de KNNV. Hij rapporteerde in 2004 over deze vondst in *Spirula*, het Correspondentie blad van de Nederlandse Malacologische Vereniging.

Literatuur

BENTHEM JUTTING T. VAN (1933), *Gastropoda Prosobranchia et Pulmonata*, Fauna van Nederland VII. Sijthoff, Leiden.
KERNEY, M.P. & R.A.D. CAMERON (1980), *Elsevier's slakkengids*. Elsevier, Amsterdam.
PFLEGER, V. & J. CHATFIELD (1988), *A guide to snails of Britain and Europe*. Hamlyn, London.
FECHTER, R. & G. FALKNER (1989), *Weichtiere, Steinbachs Naturführer*. Mosaik, München.
REININK, K. (2004), *Helix lucorum* Linnaeus, 1758 nu ook in Nederland. *Spirula*, Corresp.-bl Ned. Malac. Ver. 342: 2-3.